

פרשת לך לך
גליון 38
תשפ"א

משנת חכמים
מיתורם של רבותינו

מסקנות חפוזות • הרה"ג רבי ינון גמליאל שליט"א

"ושרי אשת אברם לא ילדה לו, ולה שפחה מצרית ושמה הגר". כתב רש"י, בת פרעה היתה, כשראה נסים שנעשו לשרה אמר מוטב שתהא ביתי שפחה בבית זה ולא גבירה בבית אחר.

במשך שהותה בבית אברהם אבינו, קנתה מדות טובות עד שהיו מעשיה נאים כקטורת, כמ"ש רש"י בסוף פרשת חיי שרה, שלכן נקראת "קטורה". זכתה להתעלות בדרגות רוחניות עד שאצלה לראות ולפגוש מלאכים היה דבר של 'מה בכך', מה שאצל אחרים זה סכנת נפשות, מרוב פחד וחלחלה.

וכמו שכתוב אצל מנוח שראה פעם אחת מלאך, אמר "מות נמות" ואילו הגר רגילה בכך. ואף מחוץ לביתו של אברהם, שם במדבר, נשלחו אליה ארבעה מלאכים ולא נחרדה. אלא מדברת עמם פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו.

בבית זה, בהיותה צמודה ומשרתת לשרה אמנו, ספגה יראת שמים, אמונה וללמוד דרכי ההשגחה. ולבסוף זכתה להנשא לאברהם בעידודה של שרה, ונימוקה עמה, "אולי אבנה ממנה". ובודאי אם לא היתה ראויה, לא היתה חושבת שרה להבנות ממקור שאינו קדוש וטהור. היא אומר שהגר יכולה להיות בנין ויסוד לבנין של שרה. זהו הישג עצום וחיוק לדרכיה ומעשיה הטובים.

ולכאן אפשר להסיק מסקנה, שהנה באה לשלמות. וה' הטוב לא ימנע טוב להולכים בתמים ולכן נתן שכרה להיות בחיקו של צדיק. בבחינת "נוצר תאנה יאכל פריה".

אך בהתבוננות מעמיקה יותר רואים, שאין זה אלא מסקנה חפוזת, וכלל איננה נכונה. הנה מסקנה זו גרמה לה לחשוב שהיא גם מבינה בדרכי הבורא, והרשתה לעצמה לזלזל בגבירתה. "ותקל גבירתה בעיניה". אמרה, שרה זו אין סיתרה כגלוי, מראה עצמה כאילו היא צדקת ואינה צדקת, שלא זכתה להריון כל השנים הללו. ואני המושלמת (במרכאות) נתעברתי מביאה ראשונה. כבר היא מבינה בנסתרות ולשפוט בני אדם, מי צבוע ומי צדיק באמת.

וכבר אמרו חכמים, אין אדם עומד על דעת רבו אלא אחר ארבעים שנה של שימוש ולימוד מתמיד מרבו מבלי לפסוק לעצמו. עמד בזה בספר נאות דשא. ומבאר, שהתעלות ולהגיע לגדלות במעשים בלי לשמש ת"ח שגדול שמושה יותר מלימודה, עדיין נקרא עם הארץ וחסיד שוטה.

וכדאיא בגמ' סוטה כא: היכי דמי חסיד שוטה, אמר עולא זה שקרא ושנה ולא שימש ת"ח הרי זה עם הארץ. ה"ז בור. ה"ז כותי. ה"ז אמגנשי (מכשף) שאוחז את העינים וגונב את הלבבות. וזה מצוי מאוד בדרונו שישנם אנשים שחושבים שאם הם מוסרים שיעורי תורה מתוך קיצור הלכות לפני בעלי בתים בין מנחה לערבית, מרגישים שהם כבר פוסקי הלכות ובעלי השקפות, ויכולים גם לחלוק על רבותיהם. כי חושבים שהגיעו לשלמות ואחרים טועים. ומותר להקל בכבודם בו בזמן שרחוקים הם מידיעת הש"ס והשו"ע.

והן מצוי מאוד לצערנו, נשים שרוצות לזכות את הרבים ונותנות הרצאות לנשים, ובמשך

הזמן חושבות שהן כבר בדרגות גבוהות, ומביאות ראייה לעצמן, שיש קבוצה גדולה או קטנה אחריהן, ומגיעות למסקנה שמותר ללמד השקפות ולהסביר דרכי ה' אף שמנוגד לדעת גדולי ישראל. כי נראה להם שהם הגיעו לשלמות. ואם יש להם הצלחה לפי ראות עיניהם אזי המסקנה שהם הצדיקים ואחרים צבועים.

כן היתה הגר. הגיעה למסקנה ששרה עושה עצמה צדיקה ואינה אלא צבועה חלילה, והיא היא הצדיקה, וראיה שנתעברה על אתר. אך באה התורה ומלמדת אותנו שאין להסיק מסקנות חפוזות, אין להחליט על צדקותה שלה, ועל אי צדקותה של שרה. ויש להורות לה "שובי אל גבירתך והתעני תחת ידיה". בבקשה לחזור אל מקומך, ולא תשכחי שאת השפחה והיא הגבירה.

ומדברי רבותינו ז"ל רואים את ההיפך הגמור. שרה מתוך צדקותה לא נתעברה כי אהובה היא לפני הקב"ה והתאוה מאוד לתפילה, אשר עושה פירות יפים, פירות למעלה. לכן עשאה עקרה כדי שתרבה בתפלה.

אבל הגר קיבלה עיבור מהיר, שאין הקב"ה מעונין בתפילה. וכתב בס' נתיבות שלום (עמ' פו) שזה היה הפחד של אברהם אבינו, שלא יגיע למסקנות שקריות. דכתיב "אל תירא אברם". ואין אומרים 'אל תירא' אלא למי שירא. וממה נתיירא? ופירש, נתיירא פן יגיע להתרוממות הלב וחזיחות הדעת שידמה בנפשו שאם הקב"ה עזרו זה אות וסימן וראיה להסיק מסקנות וע"כ תזוח עליו דעתו. לכן

נתיירא. ומי שנשאר במסקנתו ולא מתיירא, מאבד עולמו. כדחזינו גבי לוט שהתלווה לאברהם במסירות. למד מתורתו והרגיש שהוא כבן יורש העצר, שכן צמוד לאברהם. ואין יותר מקורב ממנו הוא ה'משב"ק' הראשי. וא"כ מושלם הוא, ולכן פסק לעצמו שמותר לו לרעות בשדות זרים בטענה של חריפות שקר. שכיון שהקב"ה הבטיח לאברהם את הארץ, ואין לו בן שיירשנו והוא הקרוב מכולם א"כ הארץ שלו, ומשלו מאכיל לבהמותיו.

הדבר מזכיר את אותו אחד שהחזיק ביצה ובדמיונו הפרוע כבר יצאו אפרוחים ונעשו תרנגולות ולול שלם ונעשה עשיר ולכן מתרברב בגדולתו בזמן שיתכן ואינה אלא מזוהה בלבד. לא יועיל כל מה שלמד קרא ושנה ושילש. עדיין הוא עם הארץ, חסיד שוטה ומראה לאחרים שהוא ת"ח אוזח את העינים וגונב את הלבבות שראוי לכנותו מכשף. שכח שהגיע מאשפות ועבד כי ימלוך קם על רבו, ושפחה על גבירתה.

ומלמדת אותנו התורה שוב לשרשך, אל תשכח מהיכן באת ומי גידל אותך. ותדע שרק אחרי 40 שנה תתחיל לעמוד על דעתו של רבך. וכך לא תזוח עליך דעתך ואז יש סיכוי שתגדל ותגיע לשלמות תדע להכיר טובה כל ימי חייד למי שמאשפות ירים אביון. כי כל הכופר בטובתו של חבירו וכ"ש של רבו, סופו לכפור בטובתו של מקום. וכל המחזיק ומודה לטובתו של חבירו, וכ"ש למי שגידל אותו ושיקם אותו והעמידו על רגליו, ראוי הוא לעמוד לפני בורא עולם ולהודות לו על הכל.

לעילוי נשמת

ר' הייס בן ר' הוני מאיר ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

זמני היום - לאופק נסים -

9:34	סו"ז תפילה	4:20	הדלקת נרות
11:23	חצות	5:56	נץ החמה
4:49	שקיעה		סוק"ש:
5:27	צאת השבת	7:54	מג"א
6:01	ר"ת	8:03	מג"א (72)
	ברכי נפשי	8:40	גר"א

להערות ולמשלוח חומר לעורך
פקס: 153-4-653-1557
לתרומות והנצחות: 054-846-8706
וב'נדרים פלוס' קופת 'משנתה של תורה'
לקבלת העלון במייל: Mishnatar@gmail.com

מהיום מחפשים 'משנתה של תורה' ב'נדרים פלוס' תורמים ומזכים את הרבים

זְנֵה לָנוּ

משנת המוסר

מאצרו של מרן המשגיח זצוק"ל

בית יהודי הוא בית של שמחה

❖ הכפירה לקחה את החיסון לאנשים ❖ איך הודיעה אשה לבעלה על תוצאות בדיקה המבשרת שחורות ❖

זה בבית.

עוד קראתי על צדיק גדול, שבביתו לא היה לו מאומה, שאלו אותו, איך אתה מברך בכל יום 'שעשה לי כל צרכי'. הוא ענה מה הבעיה, ה' יודע שאת העניות אני צריך לתיקון נפשי ואת זה הוא נתן לי בשפע. האמונה נותנת כוח לאדם בפני הכול, איך אנשים עמדו בגטאות. אבל בלי האמונה לקחו לאנשים את הכוח להתמודד. כל דבר שלא כרצונם, הם מצטערים, הם מודאגים מהעתיד. הם צריכים לעשות בדיקות דם, הם מודאגים, אולי זה יראה על משהו גרוע, מה כבר יכול לקרות. כל חיייהם בצער על העבר ובדאגות על העתיד. אשה יקרה אחת, עשתה בדיקות שבסופם היו התוצאות לא משמחות, איך הודיעה זאת לבעלה: ברוך ה', זה לא התוצאות שקיוונו.

כיון שהם האמינו בתכלית של הייסורים, אבל אנחנו שאבדנו את האמונה, אין לנו כוח לשאת ייסורים.

רבינו יונה אומר, גם לצדיקים יש ייסורים, אבל יש להם במה להתנחם, אבל לרשעים אין במה להתנחם. הכפירה הארוורה, לקחה את החיסון לאנשים מפני מחלות הנפש. תראו איך צדיקים מתמודדים עם ייסורים! לצדיק אחד הייתה אשה קנטרנית - כל דבר לא היה מוצא חן בעיניה, והוא קיבל זאת בשלווה. שאלו אותו איך הוא מסוגל לעמוד בזה. תשובתו הייתה, ה' יודע מה אני צריך לתיקון נפשי, במקום שאני אצטרך ללכת רחוק בשביל לקבל את זה, ה' חסך לי את טורח ההליכה ונתן לי את

שמח לפרוע את חובו וכמו שכתוב "שמחה לצדיק עשות משפט".

יש ביטוי מאוד מזיק: קשה להיות יהודי. רבי משה פיינשטיין אמר: יש יהודים שמסרו את נפשם על השבת, אבל הפסידו את בניהם, מכיוון שהם הרגישו עצבות ואמרו על מצבם "קשה להיות יהודי". צריכים לחיות בתחושה של אשרינו מה טוב חלקנו! מפסידים פרנסה למען שמירת שבת - אשרינו מה טוב חלקנו! ודאי שצריך להתאמץ להיות יהודי, אבל יחד עם המאמץ חייבת להיות שמחה. בית יהודי, צריך להיות בית של שמחה. זכרוני שבילדותי קראתי מה שכתב אחד מן הרחוקים: אבותינו יכלו לשאת ייסורים

"אור צדיקים ישמח ויג' רשעים ידעך" (יג.ט)

דימה שלמה המלך ע"ה את נפש הצדיק לאור השמש, כמו שאור השמש קיים לעולם וכל קיומו תלוי אך ורק בהקב"ה, כן נפש הצדיק קיימת לעולם ותשמח לעולם. בעולם הזה, תשמח במצוות ואף אם יבואו עליה ייסורים תשמח בהם, וכל שכן בעולם הבא תשמח שמחה שאין לה תכלית. הצדיק שמח בייסורים, כי הוא יודע שמטרתם היא להטיב עימו, לפעמים הם מכפרים על העוונות, אבל לפעמים הם גם ייסורים של אהבה, כמו שמי שאוהבים רוצים שיהיה בקרבנותו, כן מי שהקב"ה רוצה בו, הוא שולח ייסורים כדי לזכך את הגופניות שלו, כדי לקרב אותו אליו, למרות שאין לו עבירות. הצדיק

'ונר רשעים ידעך' אבל נפש הרשע דומה לנר, כי כמו שאור הנר תלוי בשמן או בשעווה וכשנגמר הנר ידעך, כן נפש הרשע תלויה בנפש הגוף. כשהגוף מתפקד לפעמים היא שמחה ומצליחה, וכשהגוף נחלש והולך ומתכלה תכלה שמחתה.

"רק בידון יתן מצה ואת נועצים חכמה" (יג.)

שני פירושים, האחד, הרשע ברגע שעולה על דעתו לעשות רע - רק בידון' כשרק עולה על דעתו, הוא כבר יריב, בגלל שהוא לא יכול לשלוט בעצמו. השני, מי שהוא תמיד ברצון רע, יגיע בקלות למריבה. אך מי שמכיר בטבע ה'ידון' הנמצא בהם, הם ערניים לטבע הנמצא בהם ורצונם הרע, לכן תמיד חושדים את עצמם ומתייעצים עם חבריהם.

"הון מהבל ימעט וקבץ על יד ירבה" (יג.יא)

הגר"א מפרש: הון של תורה אבל בלי יגיעה ימעט, אבל מי שעמל ולמד אפילו שזה מעט ירבה. דברים שאדם למד בלי יגיעה אינם נשמרים. הגמרא בעירובין (נדב) דורשת, אמר רב סחורה אמר רב הונא, מאי דכתיב 'הון מהבל ימעט וקובץ על יד ירבה' אם אדם עושה תורתו חבילות חבילות מתמעט, ואם לאו קובץ על יד ירבה. מפרש רש"י: דגריס הרבה יחד אינו יכול לחזור עליו פעמים רבות ומשכח. כלומר, כתוב כאן, שכדי לזכור את הלימוד עדיף ללמוד מעט ולחזור, כי כך אפשר לחזור על מה שלמדו, מאשר אם למדו הרבה. אמר רבא ידעי רבנן להא מילתא - חכמים ידעו בעצה זו אך בכל זאת, עברי לה - עוברים על זה. מפרש המהר"ל שזה נבע מתוך לתשוקתם לדעת מה יותר תורה.

אליבא דהלכתא

נדרוני הלכה אקטואלים לעורר לב המעיינים

לימוד זכות על המון העם

שלא נוהגים ליטול ידים בשחרית סמוך למיטתם

צ"ע מדוע לא נהגו כו"ע להניח ספל לנט" סמוך למיטתם כנזכר במ"ב ס"א א' סק"ב שיש מאד לזוהר בזה ע"פ הזהרה?

עוד נראה ללמד זכות, דהנה הרש"ש ספרו נהר שלום (דף כ' ע"א, והובא גם בכף החיים סימן ד' סק"ז) כתב 'שאינו רועה שורה אלא במי שהיה ישן מקודם חצות עד נקודת חצות ועד בכלל אבל אם לא ישן בנקודת חצות אפילו חזר וישן לאחר חצות אין רועה שורה עליו עוד', עכ"ל. והגם שלא הסכימו עמו לבטל נטילה במקרה שישן לאחר חצות בכל אופן לגבי להקל בענין הליכה ד' אמות כתב הכף החיים שאין צריך לזוהר. וא"כ מכיון שהמון העם הולך לישון לאחר חצות לילה ובפרט בלילות החורף לכן יש מקום להקל בנטילה בחדר אחר.

ויש ליישב, דהנה כל דין זה הזכר לראשונה בספר תולעת יעקב שכתב שם "ההולך ד' אמות בידיים טמאות חייב מיתה לשמים שמביא אל אחר על ידיו" וכו'. והביאו הב"ח להלכה בריש סי' ד' וסיים שם שהוא בשם הזוהר, וכן כתב בשערי תשובה, וממנו נמשך המ"ב שדין זה הוא מהזהר.

והאמנם שבדברי הרש"ש משמע שצריך אז לומר ברכות השחר או תיקון חצות או לעסוק בתורה דבכח דברים אלו לבטל את הקלי' שלא יאחזו בו בשינה שאחר חצות וכמו שמשמע בבא"ח (ש"א פרשת תולדות אות י"ג) שדברים אלו הם לעיכובא. בכל אופן יתכן לומר שתנאים אלו הם רק בכדי שלא יצטרך נטילה כלל, אבל לענין שלא ילך ד' אמות, לזה היה סגי בניעור בחצות בלבד גם בלא קיים התנאים.

ועיין באשל אברהם בוטשאט (בריש סימן ד') שתמה דבאמת בזוהר לא נזכר דבר זה כלל אלא רק כתב (בהקדמת הזוהר דף י' ע"ב) 'שבלילה שורה רוח רעה על הידיים ושחסידיים הראשונים היו מכינים קיתון של מים ליטול תיכף שניעורו משנתם', אבל לא נזכר שם שיהיה איזה 'איסור' לילך ד' אמות ללא נטילה, וכ"ש שלא הזכיר שם 'חייב מיתה לשמים'. ורק הברכי יוסף (סימן א' סק"א) כתב שנכון שבזוהר שלפנינו ליתא אבל מצא בכת"י של הקדמת הזוהר נוסחא כזו שיש לזוהר שלא לילך ד' אמות.

ונוסף לכל עיין בהליכות שלמה (תפלה, פרק כ' הערה 49) בשם הגרש"ז אויערבך צ"ל שיש עדות איש מפי איש עד רבי חיים וולאז"ן ששמע מהגר"א, שמיום שנעקד הגרף פוטוצקי על קידוש ה' נקלשה רוח הטומאה דשחרית, עיי"ש. ועיין באליהו רבה (סימן א' סק"ד) בשם ספר דמשק אליעזר טעם נוסף להקל. ומה שכתב בארצות החיים סק"ד.

ותיריה מזו, בגמרא בשבת דף ק"ח: כשהזכירו הדברים שיש לזוהר קודם נט"י שחרית לא הזכירו ענין זה של הזירות מליך ד' אמות קודם הנטילה.

ועוד יש להוסיף כפי שכתב המשנ"ב שיש אומרים דכולא ביתא כד' אמות דמי (וכשבות יעקב ח"ג ס"א).

וכן הבית יוסף השמיט דין זה וכבר עמד בזה הב"ח. עיין בתירוץ. ובשבות יעקב (ח"ג סימן א') כתב דמה שהשמיט הבית יוסף דין זה הוא מכיון שלא נתברר כ"כ האיסור בדבר לא בש"ס ולא בזוהר (אלא רק בכת"י) ולא בראשונים, ואדרבה בברכות (ט"ז). מבואר שבקומו ממיטתו יבדוק נקביו ויתפנה ואח"כ יטול ידיו ובודאי בית הכסא נמצא בריחוק ד' אמות. ומכל הנ"ל יש ללמד זכות על מה דלא נוהגים בהקפדה זו.

משנת הלקח

לקח טוב מפרשת השבוע

כוחה של תפילה

תפילה מעומק הלב! לפיכך, הוא הבהיר לחזקיהו המלך כי כבר נגזרה, כדי שתפילתו תהיה מעומק הלב ממש. ואז יהיה בה כח לקרוע את רוע הגזירה.

לאור דברים אלה יתפרש היטב עניינו של אברהם אבינו. אמנם ישנה באמת משמעות לגרמי השמים גם ביחס לישראל. אולם בשונה מאומות העולם, אשר אודותם הכוכבים באמת מלמדים על המאורעות העתידיים לפקוד אותם. אצל ישראל תפקיד המזלות שונה, כי אצל ישראל תפקידם הוא לעורר אותם לתשובה. כאשר יתודעו מראש לסכנות המרחפות על ראשם, הידיעה תגרום להם לשוב בתשובה ולהתפלל ולשנות את המזל בכח תפילתם.

לפיכך אמר הקב"ה לאברהם: "צא מאיצטגנינות שלך!" כלומר, אל לך להתייחס אל המזלות כאל גורם מנבא, אלא עליך להתייחס אליהם כאל גורם מעורר. עליך להבין, כי מבנה המזלות תוכנו באופן שתתרשם ממנו כאילו עתיד אתה למות ללא זרע. כל זה כדי שתתעורר מכח זה להתפלל ובתפילתך ישתנה המזל! זו היתה תכנית תוכננה מראש עד לפרטי פרטיה.

ללמדך, מסיים הגר"צ דינר ואומר, עד היכן מגיע כוחה של תפילה, אשר ביכולתה לשנות אפילו את המזל החד משמעי והברור מאין כמוהו!

צו השעה

שנת תורה שלמדתי כאפ, מוצאת אותנו נבונים בארץ, לנוכח נגיף שמימי שמהתל כיושבי תבל מקצה העולם ועד קצהו. אין איש יודע מה טיבו, כיצד למגרו או לפחות למנוע את התפשטותו. אילו היו מתארים בפנינו עולם שכזה, היה נראה לנו הסיפור דמיוני והזוי. וכי אין מה לעשות? יש ויש! לדעת הרמב"ם חובת התפילה בעת צרה היא מהתורה. ההרגשה היא שאמצעי יקר זה אשר אודות כוחו העצום למדנו כאן - התפילה, עדיין לא הופעל די הצורך. עלינו להתעורר מהתרדמה אשר נוצרה אולי מחוסר הוודאות והספקות והיצר הרע. נתפוס אומנות אבותינו ואבן מקיר תזעק, להמיט את לב האבן ולהתפלל מקירות הלב. וה' ברחמיו ישמע שוועתנו ויאזין לקול תפילותינו וישלח לנו את ישועתו בקרוב.

הדברים?

ונראה לומר שאמנם ידוע ידע ישע"ל שאפשר לבטל את הגזירה על ידי תפילה. אולם הוא גם ידע שנדרשת לכך

הגמרא במסכת שבת (קנו) מביאה חילופי דברים בין הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה, הנרמזים בפרשת לך לך. הגמ' אומרת שם: "מניין שאין מזל לישראל? שנאמר 'ויוצא אותו החוצה', אמר אברהם לפני הקב"ה: רבש"ע בן ביתי יורש אותי? א"ל: לאו. 'כי אם אשר יצא ממעיר' אמר לפניו: רבש"ע ונסתכלתי באיצטגנינות שלי, ואיני ראוי להוליד בן.' א"ל צא מאיצטגנינות שלך שאין מזל לישראל. מאי דעתך? דקאי צדק במערב? מהדרנא ומוקמינא ליה במזרח'."

תביעת הקב"ה "צא מאיצטגנינות שלך", יש בה לכאורה נימה של ביקורת, אומר הגר"צ דינר זצ"ל בספרו "מקדש לוי". כי בפשטות משמעותה היא, שמאחר ואין מזל לישראל אין כל משמעות לאיצטגנינות ואין להתחשב בה כלל. אולם הבנה זו נסתרת מהמשך דברי הגמ', שהרי הקב"ה התייחס למצב מערכת המזלות ואמר שבידו לשנות אותה, כך שתהיה לו אפשרות להוליד ילדים.

זאת, ועוד. יש להבין, אם היה בדעתו של הקב"ה לשנות את מסלול הכוכבים ולהביא למצב שלא יהיה בכוכבים רמז לעתיד של עקרות לאברהם אבינו, מדוע לא העמיד הקב"ה את המסלול מלכתחילה באופן שלא יעורר את הרושם שאברהם ימות בלא בנים?

ונראה לי שב"עפ"י דברי הגמ' במסכת ברכות (י.) ומזה נלמד הנהגה חשובה שמן הראוי הוא שנדע אותה ונשתמש בה במיוחד עתה בעת צרה לכלל ולפרט רחמנא ליצלן.

הגמ' שם מתארת חילופי דברים בין ישע"ל הנביא לבין חזקיהו המלך, בעת שחזקיהו חלה ונטה למות. בעת ההיא בא אליו ישע"ל וא"ל "כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה"... מת אתה בעולם הזה, ולא תחיה לעוה"ב. וכל כך למה? לפי שלא עסק בפרי' ורביה. וכשא"ל חזקיהו שנמנע מלעסוק בזה לפי שראה ברוח הקודש שיצא ממנו בנים לא הגונים, א"ל הנביא שמכל מקום היה עליו לקיים המצוה בלי חשבונות.

וכאשר הציע חזקיהו שישע"ל יתן לו את בתו, שמא בזכות שניהם יזכו לצאצאים מעולים, א"ל ישע"ל: "כבר נגזרה עליך גזירה!" א"ל חזקיהו: "בן אמוץ, כלה נבואתך וצא! כך מקובלני מבית אבי אבא: אפי' חרב חדה מונחת על צווארו של אדם - אל ימנע עצמו מן הרחמים!" ומיד: "ויסב חזקיהו פניו אל הקיר, ויתפלל אל ה', מאי קיר? א"ר שמעון בן לקיש - מקירות ליבור'."

נשאלת השאלה מדוע היה ישע"ל נחרץ כ"כ בדעתו ואמר שכבר נגזרה הגזירה ואין אפשרות לשנותה, האם הוא לא סבר שתועיל כאן תשובה ותפילה?! האם לא היתה מקובלת בידו אותה קבלה שעל פיה אסור לאדם להתאש מן הרחמים אפילו בעת שחרב חדה מונחת על צווארו? הרי זה לא מסתבר כלל! מהו, אם-כן, פשר

משנת הש"ר

לקחי הפרשה במשנת הרש"ר הירש

הצחוק היהודי

ג. לא לחינם יצר הבורא אומה זו כיש מאין, יכול היה כמובן גם לתת לאברהם ושרה בן בצעירותם כשהם רעננים ופורים.

מטרה אלקית יש כאן לעדות בקרב האומה על בורא כל יכול שאינו כפוף למגבלות הטבע, ראו אותו מבשרכם, מעצם הווייתכם, מכך שהטבע אותו אתם עלולים לחשוב כאחראי לגורלכם, התייאש מכם עוד בטרם נוצרתם.

ד. דבר זה קיים גם בהמשכיות האומה לכל דורותיה. שליחותה של אומה זו לבשר לאנושות את הצחוק הגדול שעושה האלקים בכל הקרוי טבע, ולהורות לעמים את אמונתו ותורתו, והרי היא מודיעה זאת בעצם הווייתה: כלום יש לכם אומה המתקיימת כל כך ללא קרקע לרגליה, כלום בכלל יש ביניכם אומה המתקיימת כל כך, דווקא אומה זו המתאחדת בכל שנות גלותה ועליבותה סביב הבורא ותורתו היא העומדת איתנה נגד כל הפגעים ומעוררת את הצחוק במנהגי העולם וטבעיו.

א. צחוק, הלא הוא הסתכלות מחודשת ומפתיעה על המציאות, גורם ההפתעה המכה על הידוע והמוכר. צחוק, הוא הביטוי האידיאלי למציאות שמימית המפציעה ועולה בעולם של חומר המכיר רק בסיבות הטבע כמסוגלות לסובב ילד להוריו ואומה לאנושות.

ואכן 'יצחק ויאמר בלבו הלבן מאה שנה יולד...' (שם יז יז), 'ותצחק שרה בקרבה לאמר' (שם יח יב), היה צחוק גדול בבשורה זו וניגוד גדול לדרכי הטבע.

ב. אף בלידתו של זה נקרא שמו **יצחק**, ואומרת אמו: 'צחק עשה לי אלקים כל השמע יצחק לי' (שם כא ו), הן גם בלידתו של עולל זה אין עדיין חזון לשאיפותיהם ומטרותיהם של זוג ישישים זה, וכי אב בן מאה ואם בת תשעים יוכלו להנחיל מורשת כזו שנוגדת את הלך הרוח בכל העולם. ומלבד זאת מי יודע כמה שנות חיים יש להם בצידו של זה לחנכו ולהחכימו. אכן אין זה אלא צחוק מהמציאות המוגבלת לדרך הטבע, למציאות אשר תחת הכוכבים.

מציצה כהלכתה בזמן מגיפה • הרב משה וינשטיין

עם התפשטות נגיף קורונה, קמה וגם נצבה - שוב, סוגיית המציצה במצות המילה, בשל השאלה האם יש סכנת הדבקה בין המוהל לתינוק במגע בין דם לרוק. מצות המציצה הסעירה את עולם היהדות במאה חמישים שנה האחרונות, כשלמעשה בעניין מציצה בשפופרת מקובל לחלק בין שתי דעות קיצוניות, כשיוצאי גרמניה וגלילותיה מתייחסים לכך "בסלחנות", ואילו יוצאי הונגריה מתייחסים למציצה בפה כדבר שצריך להילחם על כך. ננסה בשורות קצרות אלו לגעת בנידונים המדוברים.

מציצה מצווה או רפואה

המציצה היא חלק מפעולות המילה, היא מובאת לראשונה במשנה בשבת (דף קלג) האומרת 'מוהלין ופורעין ומוציין', עוד בגמ', א"ר פפא האי אומנא דלא מייץ סכנה היא ועברין ליה'. וכן פסק הרמב"ם הל' מילה: 'ואח"כ מוצץ את המילה עד שיצא דם ממקומות רחוקים כדי שלא יבא לידי סכנה, וכל מי שאינו מוצץ מעבירים אותו'. השו"ע פסק כלשון הרמב"ם.

הנידון הראשון שיש לדון הוא, האם המציצה היא מענייני הרפואה כמו פמון ורחיצה המוזכרים, או שהוא חלק ממעשה המצוה ממש. ובר"ן (המיוחס) מוזכר במשנ"ב של"ד סק"ד שם ז"ל: 'ואפילו במציצה עצמה יש לעיין, דכל שפרע הרי סיים צרכי מילה, ודילמא המציצה מקריא רפואה ולא צורך מילה היא, וצ"ע'.

ספק זה מהווה הבסיס לחלוקת בין האחרונים, מה מטרת המציצה. יש שסברו (קצוה"ח שפ"ב סק"ב, תפא"י שם, ישועות יעקב סי' של"א חכמת אדם כלל קמ"ט סי' י"ד) שמציצה הינה רפואה ומניעת סכנה בלבד. אך יש שסברו (שו"ת מהרי"א אסאד יו"ד סי' רנ"ח שו"ת מהר"ם ש"ק יו"ד סי' רע"ח) שמציצה הינה חלק מהמצווה והיא דאורייתא כהלכה למשה מסיני. נציין שלדעת הקבלה ודאי מציצה היא חלק ממצות מילה.

והנפק"מ למקור הדברים: 1. הר"ן מסתפק לענין מילה בשבת אי מקריא "פירש" על ציצין שאין מעכבין את המילה - אינו חוזר" (שבת קלג) או לא הוי פרישה. 2. הקצוה"ח, שלשיטתו אין אדם עושה שליח במצוות הבן על

האב' כותב, דבמציצה אפשר למנות שליח, דאינה מצוה בכלל 'מצוות הבן על האב'.

ואם אכן כשניהם שהיו רפואה יש לדון באם נשתנו הטבעים, וכמו שכמון ורחיצה בטלו, האם גם מציצה בטלה, או שפעולה אחרת יכולה להיות במקומה.

נידון נוסף, האם מציצה שנאמרה היינו בפה דווקא, או גם צורה אחרת שרי בלבד שתגרום לפעולת המציצה.

המציאות ההיסטורית

בין השנים התקצ"ז ל-ה'תר"ס (1837 ל-1900 למניינם) היה קיים נגע הצרעת באירופה, והתרבו הטוענים נגד מצוות המציצה היות והפעולה מסוכנת, דיש חשש שמא המוהל נגוע במחלה והמחלה יכולה לעבור מזה לזה ע"י מגע הרוק והדם יחדיו, ובוינה מתו כמה תינוקות, ולטענת הרופאים שם הם נדבקו מהמוהל, ואכן, פנה אל ר' אליעזר הורביץ (מח"ס יד אלעזר) פרופסור מגרמניה שקבל על כך שאין במציצה צורך רפואי, וגם יש בו סכנה מפני המגיפה, ויש לבטל את המנהג. ופנה בשאלה לרבו החת"ס, שענה שבשל הסכנה אפשר להשתמש בספוג אם באמת עושה הספוג את פעולת המציצה בפה. משם התפשט המנהג בגרמניה, ובצרפת נשמעו קולות על ביטול המציצה בכלל עד שהפכוהו לחקיקה של ממש.

עולם התורה רעש וגעש על ביטול המנהג, בחליפת מכתבים וכתבי שו"ת מאותם ימים כשיש שמצדדים לכאן ויש מצדדין לאידך גיסא.

טענות הלוחמים בעד המציצה (ללא

שמותם כי רבים הם:

1. לשון הרמב"ם הנ"ל: שתכלית המציצה הינה להוציא את הדם 'מהמקומות הרחוקים', והמציאות היא שבלא מציצה בפה לא ניתן להוציא את הדם מהמקומות הרחוקים.

2. המציצה לא נתקנה לעצור את הדם (כדברי הרופאים, שבעקבות כך טענו שאין למציצה תכלית), אלא להוציא את הדם, פעולה שהמציצה כן עושה.

3. יתכן ומציצה היא תקנת נביאים, ואולי תקנת משה ואפילו הלכה למשה מסיני, ואיך יבטלוה.

4. מי ידע לאיזו סכנה התכוונה הגמ', וחכמינו גדולים בחכמתם על גדולי הרפואה.

5. דברי החת"ס נאמרו כהוראת שעה במקום הדחק מפני המגיפה ולא כהנהגה.

שפוררת הזכוכית

בעקבות הגזירות על המציצה, המציא מוהל אחד מאנגליה מכונה (מעין משאבת ואקום) ע"מ לאפשר מעין מציצה. ושוב נחלקו הדעות לכאן ולכאן, המתנגדים טענו שביטול המציצה הפה יגרור שינויים נוספים, ואין לסמוך על חכמי הטבע, ועפ"י תיקוני זוהר יש למצוץ דוקא בפה וממילא אין לשנות אלא במקום סכנה והוי שינוי מנהגי ישראל וכו'.

בארצות אוסטריה והונגריה נקהלו ראשי הרפורמים לבטל את המציצה.

ובשנת תרמ"ח (1887 למניינם) בשל הצורך בכללי היגינה נאסרה שוב

המציצה בגרמניה, הרב כאהן מפולדה פנה ל-30 פרופסורים גרמניים ויחד הגו את רעיון 'שפופרת הזכוכית' שעמדה בדרישות ההיגינה ונמצאה טובה למציצה ואף קיבלה את הסכמתם של הרש"ר הירש (ראה שו"ת שמש-מרפא יו"ד סי' נה) והרב הילדסהיימר. לסיכומו של דבר היתה שפופרת זו בשורה שיש בה גם שמירה על המוהל והנימול, וגם כוחה כמציצה כשדוחק על בטן התינוק ומוצץ, וגם הוי 'מעשה בפה' ובמקום שלא התירו מציצה בפה ממש סמכו על שפופרת זו.

ראש המתנגדים למציצה בשפופרת היה המהר"ם שיק (שו"ת יו"ד סי' רמה), שהשיב שאין למול בלי מציצה בפה. לדעתו, אפשר שהמציצה בפה היא הלכה למשה מסיני, וממילא אי אפשר לשנותה, ומעבר לכך - חזקה היא שהמציצה אינה מזיקה לתינוק, ואף כמה רופאים העידו שהיא אינה מזיקה. למהר"ם שיק הצטרפו רבנים נוספים, דוגמת הרב יעקב אטלינגר (שו"ת בנין-ציון סי' כד), ובעל השדי-חמד כתב על הנושא קונטרס מיוחד.

בגרמניה באה המצאה זו כעזר לקהילת האורתודוקסים לעמוד בכללי ההיגינה, ובעידודם של מנהיגי הקהילות, ואילו בהונגריה השתמשו הרפורמים בכלי זה ע"מ לשנות ממסורת ישראל. ומכאן, כשאלו משבחים ואילו מגנים - אלו ואלו דברי אלוקים חיים. וה' יעזרנו על דבר כבוד שמו להתחזק במצוות אלוקינו במסורת ודרך אבותינו, שלמעשה כל עוד אפשר, נהגו ישראל למצוץ בפה, ובמקום סכנה יעשה כל אחד כדברי רבותיו.

מהיום מחפשים 'משנתה של תורה'
ב'נדרים פלוס' ותורמים
שיכנס העולל לתורה לחופיה ולמעש"ט

זַמְנֵי לַגְּהֵל

וזכנו לקבל שבתות מתוך רוב שמחה

מוקד שבת ברכסים לשירותכם - מרפאת סביון רח' סביון 40
שעות פעילות: ליל שבת: 18:00-20:00 | יום שבת: 08:00-12:00 | טל. 04-664-1025

